

Sisäministeriö

AI FI 33/2022

11.5.2022

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Lausunto: Ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle arpajaislain muuttamisesta, VN/6327/2022

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa ihmisoikeuksien edistämiseksi

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua arpajaislain muuttamisesta. Lausunto keskittyy lakimuutosten vaikutuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistyöhön ja erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseen työhön.

Hallituksen esityksen päätavoitteena on poistaa rahapelituotolla rahoitettujen toimintojen taloudellinen ja määrärahasoon liittyvä riippuvuus Veikkaus Oy:n tulouttamasta tuotosta. Amnesty pitää tätä tavoitetta kannatettavana. Uudistuksen tavoitteena on myös vahvistaa rahapelihaittojen ehkäisyä ja vähentämistä yksinoikeusjärjestelmässä. Amnesty pitää tervetulleena uutta rahoitusmallia, jonka tavoitteena on turvata rahapelien tuotolla toimineille avustuksensaajille ennustettava, vakaa ja edunsaajien autonomian turvaava riittävä rahoitus ja keventää rahoitukseen liittyvää byrokratiaa. Kyseessä on laaja rahoitusmalli- ja sääntelyuudistus, johon kuuluu paitsi lausuttavana oleva hallituksen esitys arpajaislain muuttamisesta, niin myös sektorikohtaiset lakiesitykset, mukaan lukien sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön sektorilaki.

Esitysluonnoksen mukaan arpajaislaista kumottaisiin Veikkaus Oy:n tuoton jaosta päättämistä, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskusta, sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukuntaa ja avustustoiminnasta aiheutuvia kustannuksia koskevat sekä muut valtionavustuksia koskevat säännökset. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusmenettelyistä säädettäisiin jatkossa valmisteltavana olevassa uudessa sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoituksesta annettavassa laissa ja STEAn rahoitus katettaisiin kokonaisuudessaan valtion menona sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön pääluokan momentilta. Amnesty pitää näitä esityksiä kannatettavana.

Uudistuksen taustalla on rahapelitoiminnan tuoton lasku viime vuosina, ja siitä johtuen pysyväksi arvioitu vaikutus tuotolla rahoitettujen toimintojen rahoitustasoon. Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn kannalta nykyasetelma on monin tavoin ongelmallinen. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmalta¹ ei ole osoitettu erillistä määrärahaa valtion budjetista. Tukipalveluja tuottavien järjestöjen rahoitusjärjestelmän puutteet niin toiminnan pitkäaikaisen jatkuvuuden turvaamisen kuin rahoituksen riittävyyden osalta ovat pitkään olleet tiedossa.² Istanbulin sopimuksen

¹ Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2022–2025: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163902>.

² Järjestöjen rahoituksen epävarmuuteen on myös kiinnitetty huomiota voimassa olevan hallitusohjelman toteuttamisen yhteydessä, esimerkiksi Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmassa (2020–2023, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162499>). Ohjelman toimenpiteiden taustoitusta avaavassa tekstissä (s. 21) todetaan seuraavasti: "Vaikka joidenkin järjestöjen rahoituspohja on viime vuosina vakiintunut ja rahoituksen määrä noussut, järjestöt ovat nostaneet resurssien riittämättömyyden esiin yhtenä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseen työhön liittyvänä

ensimmäisen toimeenpanosuunnitelman arviointiraportissa suositellaan omaa, riittävää ja hallituskaudet ylittävää budjettia. Suosituksissa myös kehoitetaan pohtimaan, miten ylihallituskautisia rahoitusmekanismeja voitaisiin käyttää tukemaan Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunan työskentelyä”.³

Lakiesityksen mukaan sillä ei ole arvioitu olevan merkittäväksi arvioituja välittömiä taloudellisia vaikutuksia sosiaali- ja terveysministeriön osalta, vaan ne kytkeytyvät laajemmin rahoitusmalliuudistukseen. Osana laajempaa muutosta sosiaali- ja terveysministeriön terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen kohdistama rahoitus muuttuisi rahapelituotoista talousarviorahoitteiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kokonais- ja sektorikohtaisen rahoituksen lopullinen määrä päätettäisiin eduskunnassa valtion talousarvion ja kehysmenettelyn yhteydessä.

Amnesty korostaa, että naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn rahoitustasoa on välttämätöntä nostaa, jotta Suomi täyttää ihmisoikeusveloitteensa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi.⁴ Suomi on ratifioinut Istanbulin sopimuksen. Sen mukaan valtion tulee tarjota väkivaltaa kokeneille terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluita, psykologista neuvontaa, tukea asumisjärjestelyihin, oikeudellista apua ja taloudellista tukea. Tämä velvoite ei täyty, jos palveluiden toteuttamiseen ei osoiteta ennustettavasti ja riittävästi resursseja pitkällä tähtäimellä. Resurssien ennustettavuus mahdollistaa työn pitkäaikaisen suunnittelun ja kehittämisen. Väkivallan laajuus huomioon ottaen yleisiä ja erityispalveluja tarvitaan kipeästi niin kuntien, hyvinvointialueiden kuin valtionkin tasolla. Valtion on otettava kokonaisvastuu väkivallan vastaisen työn rahoituksesta pitkälle tulevaisuuteen. Istanbulin sopimusta valvova komitea on painokkaasti kehottanut Suomea varmistamaan riittävän rahoituksen sekä rakenne- että palvelutason työlle.⁵

Tiivistelmä lausunnosta

Amnesty pitää tervetulleena uutta rahoitusmallia, jonka tavoitteena on turvata rahapelien tuotolla toimineille avustuksensaajille ennustettava, vakaa ja edunsaajien autonomian turvaava riittävä rahoitus.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn kannalta nykyasetelma on monin tavoin ongelmallinen. Tukipalveluja tuottavien järjestöjen rahoitusjärjestelmän puutteet niin toiminnan pitkäaikaisen jatkuvuuden turvaamisen kuin rahoituksen riittävyyden osalta ovat pitkään olleet tiedossa. Amnesty korostaa, että naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn rahoitustasoa on välttämätöntä nostaa, jotta Suomi täyttää ihmisoikeusveloitteensa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi.

keskeisenä ongelmana. Monet järjestöt toimivat kokonaan tai osin sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen (STEA) jakamien, Veikkauksen tuottoihin perustuvien, avustusten varassa. Tämä aiheuttaa epävarmuutta rahoituksen jatkuvuudesta ja sitä kautta vaikeuttaa toiminnan suunnittelua.” Suomessa toimivat uhrien tukijärjestöt ovat raportoineet Covid-19-pandemian yhteydessä merkittävistä asiakasmäärien kasvusta, mutta käytettävissä olevat resurssit eivät ole nousseet samassa suhteessa. Etenkin matalan kynnyksen palvelujen kohdalla riittämättömät resurssit ovat edelleen ongelma.

³ Suositus nro 4, s 36,

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163993/STM_2022_7_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

⁴ Valtioneuvoston kanslia, 4.2.2022: <https://vnk.fi/-/rahapeleilla-rahoitettujen-toimintojen-uudesta-rahoitusmallista-sopu> ja <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/rahapeleilla-rahoitetuille-toiminnoille-uusi-rahoitusmalli-vuoden-2024-alusta-alkaen-esityksen-yksityiskohdat-julki>

⁵ GREVION suositus koskien Istanbulin sopimuksen artiklaa 8 on selkeä: ”GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia varmistamaan asianmukaiset henkilö- ja rahoitusvoimavarat käytettäväksi toimintaperiaatteisiin, toimiin ja säädöksiin, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, sekä osoitettavaksi laitoksille ja yhteisöille, joiden tehtävänä on panna nämä periaatteet, toimet ja säädökset täytäntöön. GREVIO myös kehottaa Suomea sukupuolitetöiden budjetoinnin puolustajana budjetoimaan asianmukaisesti laaja-alaisia toimia naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.”, <https://valtioneuvosto.fi/-/euroopan-neuvosto-tarkastelee-naisiin-kohdistuvaa-vakivaltaa-ja-perhevakivaltaa-suomessa>

Kunnioitavasti,

Niina Laajapuro

Ihmisoikeustyön johtaja

Amnesty International Suomen osasto

Lisätietoja antaa:

Mariko Sato, Taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien asiantuntija

mariko.sato@amnesty.fi

Pia Puu Oksanen, Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen perustuvan syrjinnän asiantuntija

pia.oksanen@amnesty.fi